

Людмила Василівна Буркова,
доктор педагогічних наук,
заступник директора
з науково-організаційної роботи
Інституту обдарованої дитини
НАПН України,
м. Київ, Україна

Анастасія Борисівна Сагалакова,
науковий співробітник відділу
моніторингу обдарованості
дітей та молоді
Інституту обдарованої дитини
НАПН України,
м. Київ, Україна

Наталія Броніславівна Соколовська,
науковий співробітник відділу
інноваційних технологій
в освіті обдарованих
Інституту обдарованої дитини,
НАПН України,
м. Київ, Україна

ПОШУК ФОРМУЛИ УСПІШНОСТІ У ЖИТТІ: СОЦІОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРІОРИТЕТІВ УСПІШНОСТІ

В статті розглядається поняття «успешность» і аналізуються результати соціологічного дослідження, метою якого було виявлення розуміння респондентами різновікових категорій від 17 до 60 років успішності людини в житті і розуміння ними пріоритетних факторів успішності

Ключевые слова: успех, успешность, составляющие успешности.

The article discusses the concept of «successfulness» and analyzes the results of the survey. The purpose of the survey was to identify the respondents' of different age categories (from 17 to 60 years) understanding of success in human life and their determination of its priority factors.

Key words: success, successfulness, success components.

Кожна людина прагне бути успішною у житті. У словнику синонімів успішність визначається через такий ряд слів як «благополуччя», «спроможність», «везіння». З нашої точки зору, поняття «благополуччя» найближча до розуміння суті категорії «успішності». Слово «благополуччя» утворено з двох слів – «благо» та «получати», тобто, благополучною є та людина, яка отримує блага. Благополуччя є інтеграцією зовнішнього та внутрішнього стану людини та розпізнається часто за зовнішнім проявами.

Проблеми успішності в останні часи більше присвячується наукових досліджень. У теоретичних дослідженнях успішність вивчалась стосовно навчальної діяльності, здійснення професійної діяльності, а в останні часи – бізнес-структур. Категорія «успішність у житті» також привертає увагу дослідників, проте системні дослідження з цієї проблеми нам не зустрічалися, тому в теоретичній частині нашого дослідження ми спираємося на ті праці, в яких автори ближче підійшли до розуміння успішності у житті.

Спочатку необхідно розібратися стосовно термінів у відмінностях між такими поняттями як «успіх» та «успішність». У спеціальних дослідженнях поділяють «успіх» та «успішність». Успіх визначається, як короточасне досягнення, що має обмеження у часі, виді діяльності людини або життєдіяльності. Наприклад, вступ до університету є успіхом для абітурієнта, але це не означає, що він успішний. Тобто, успіх має відношення до досягнення поставленої мети. Успішність є показником тривалості у часі успіху і характеристикою особистості, її життєдіяльності. Успішність означає спрямованість особистості на успіх та спроможність його досягати. Отже, можна сказати, що успішність передбачає наявність певних особистісних якостей, необхідних для досягнення успіху.

З етимології слова «успіх» випливає значення – успіти, поспішати, встигнути у чому-небудь. Краще це виявляється в російській мові. Слово успішність у російській мові «успешность» походить від розуміння «успеть», «успевать», «поспеть» та може трактуватися

як дія – «поспішати», «встигати» і як якісний стан, що означає зрілість. Отже, успішність як зрілість, якісний стан, напевно задовольнятиме розумінню успішності людини. Очевидно, що успішність сприймається, як цілісна характеристика стану людини. При цьому така характеристика є динамічною, оскільки зміна її параметрів здійснюється у часі та просторі. Тому ми схилиємося до розуміння успішності, як якісної характеристики стану людини у певний час.

За видами успішність може бути соціальною та індивідуальною. Така градація є загальною, інтегрованою. Соціальна успішність, з одного боку, вказує на орієнтованість і спрямованість особистості на зовнішнє соціальне середовище – референтну соціальну групу. З іншого, реакція соціуму є показником успішності особистості. Індивідуальна успішність є показником особистісних досягнень людини, до яких вона прагне у своєму житті. До соціальної успішності можна віднести освітню, ділову (професійну, кар'єрну), сімейну.

Розуміння індивідуальної успішності спирається як на об'єктивні, так і суб'єктивні чинники, але завжди на особистісні цінності. Через призму цінностей людина оцінює себе як успішну або неуспішну. Якщо у людини здоров'я є пріоритетною цінністю, то відсутність його сприймається як невдача, неуспішність або, якщо наявність сім'ї є ознакою успішності, наприклад, для жінки, то, якщо в неї не склалася кар'єра, але гарна сім'я, вона вважає себе успішною. При цьому у сучасному суспільстві наявність сім'ї, як цінності, та ознаки успішності не є обов'язковою або, навіть, значущою умовою. Так, успішний у діловому житті президент Росії В. Путін залишається таким, розлучившись з дружиною. Проте, з точки зору абсолютної успішності, така успішність у житті є неповною, оскільки вона не охоплює всі сфери життя людини.

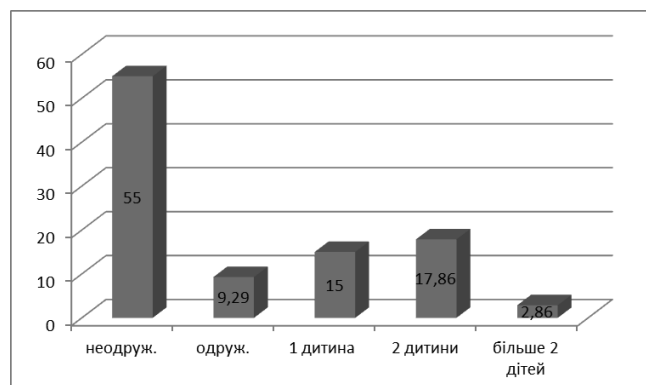
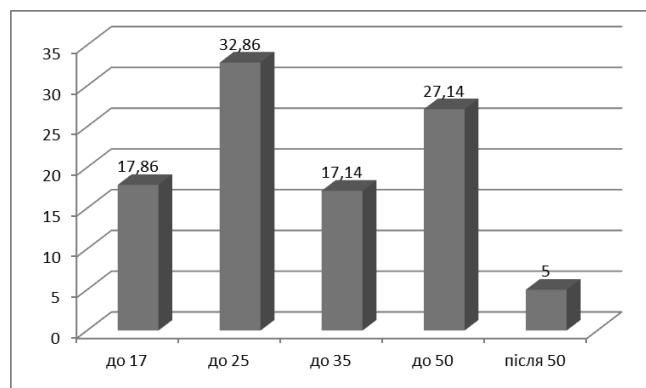
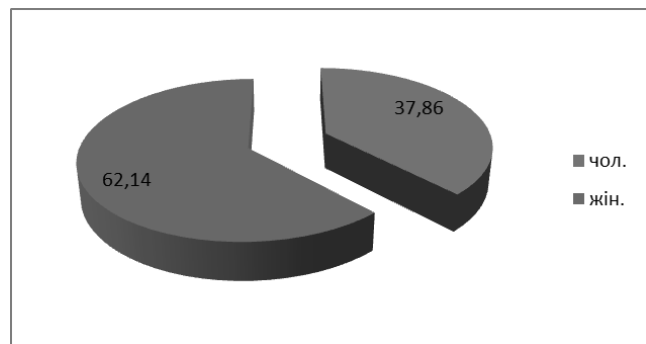
Необхідно зауважити, що розуміння категорії «успішність у житті» відображає суб'єктивне бачення успіху. В одних людей це – освіта або кар'єра, в інших – сім'я, ще в інших – матеріальне забезпечення або здоров'я є важливим пріоритетом. Суб'єктивна успішність відображає цінності особистості, її амбіції, досягнення, внутрішній стан – задоволення, незадоволення, прагнення, інтереси, відчуття радості тощо. Очевидність суб'єктивності відчуття успішності у житті не заперечує існування об'єктивних факторів у цій категорії. Об'єктивність успішності у житті проявляється через оцінку досягнень людини соціумом або референтною соціальною групою, її життя за критеріями, що є актуальними для певного соціального середовища або світу в цілому. Для об'єктивного оцінювання успішності відіграють цінності соціуму та зовнішні показники, наприклад, наявність кар'єрного зростання, матеріальне благополуччя, зовнішній вигляд, наявність сім'ї тощо.

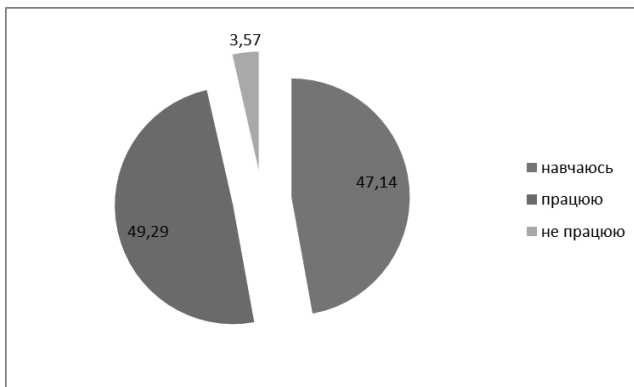
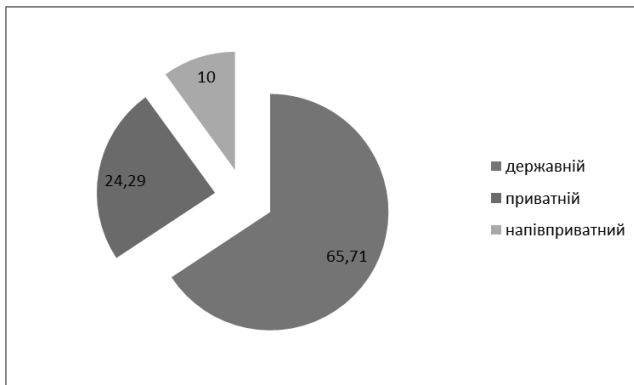
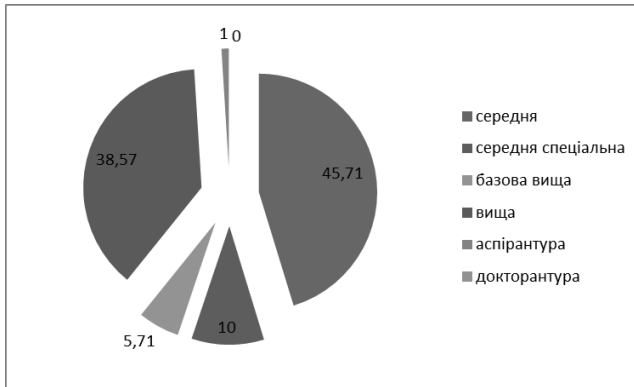
Отже, поняття «успішність у житті» є інтегрованим, складним поняттям, що потребує системного вивчення. Особливо актуальним вивчення цієї проблеми є для обдарованої особистості. Пов'язано це з проблемами соціалізації, самовираження, самореалізації її

здібностей і талантів у суспільстві, її суб'єктивізмом в оцінці власної успішності. Можна бути талановитою людиною, навіть визнаною, але при цьому залишатися бідною, жити у злиднях, оскільки цінності такої людини обмежуються тільки процесом творіння.

Соціологічне дослідження, що розпочалося в Інституті обдарованої дитини НАПН України, на першому етапі спрямоване визначити складові успішності у житті серед різних вікових груп людей з різним рівнем освіти, соціальним статусом тощо. Це впливатиме на визначення формули успішності у житті і для обдарованої особистості. У подальшому такі дослідження допоможуть у розробці спеціальних програмз пропедевтики і корекції розвитку життєвих стратегій для обдарованої особистості.

У дослідженні взяли участь 250 респондентів від 17 до 60 років, які проживають у м. Києві (див. схеми 1-6).

У дослідженні респонденти відповідали на питання: яка людина є успішною у житті? Таким чином:

Опитані віком до 17 років так окреслили відношення того, яка людина є успішною у житті (відповідно від більш популярного до менш популярного визначення) це людина:

- 1) відповідальна;
- 2) освічена, мудра;
- 3) здоров'я;
- 4) лідер, комунікативна;
- 5) творчості, кар'єри, гармонійна;
- 6) влади, віри, самодостатності;
- 7) грошей, принципів;
- 8) трудоголік, слави.

Опитані у віці до 25 років поділили свої пріоритети так:

- 1) відповідальна;
- 2) кар'єри, лідер, гармонійна;
- 3) освічена, творча, здоров'я, комунікативна;
- 4) грошей, мудрості, самодостатності;
- 5) влади, трудоголік;
- 6) принципів, слави, віри.

Люди до 35 років відповідали так, це людина:

1) освічена, мудра, здоров'я, відповідальна, самодостатна;

- 2) комунікативна, творча, кар'єри, лідер;
- 3) віри, грошей, влади, трудоголік, гармонійна;
- 4) принципів, слави.

Люди до 50 років висловилися так:

1) освічена (з великим відривом);

2) мудрості,

3) влади, лідер, здоров'я, відповідальна, самодостатна;

- 4) грошей;
- 5) комунікативна;
- 6) творча, трудоголік, гармонійна;
- 7) кар'єри;
- 8) принципів, слави, віри.

Респонденти після 50 років так проранжували людину:

1) освічена, мудра, творча, віри, лідер, гармонійна, самодостатна;

2) трудоголік;

3) грошей, влади, кар'єри, здоров'я, відповідальна, комунікативна;

4) принципів, слави.

Як можемо спостерігати, важливою характеристикою успішної людини є статус – «людина відповідальна» і це стосується всіх вікових категорій, високо також ціниться категорія «людина мудра». А серед характеристик які, на думку опитаних майже взагалі не впливають на успішність є «людина віри», «людина слави».

У цілому оцінюючи вікові пріоритети, люди до 17 років, схиляються більше до загальнолюдських цінностей, цінностей самореалізації.

Після 25 років опитані респонденти вище ставлять поняття кар'єри і на декілька пунктів вище поняття грошей. Цей віковий період у житті молоді людини стосується отримання професії, отже, це відображено, як пріоритет у цілях на етапі життєвого шляху. Оскільки матеріальне благополуччя за статусом стоїть нижче, ніж кар'єра, то можна припустити, що кар'єру респонденти сприймають, як основу для майбутнього матеріального благополуччя та успішності у житті. Хоча така гіпотеза потребує додаткової перевірки.

А ті, кому до 35, вище за інших ставлять здоров'я і самодостатність, менше думаючи про гроші. У житті вони визначилися, обравши справу. Самодостатність людини, перш за все, вказує на її прагнення бути самостійною, впевненою у собі та своїх можливостях, потенціалі. Самодостатність є гарантом свободи особистості, тобто, незалежності від матеріальних та будь-яких інших потреб, оскільки вони мають бути розв'язаними. Здоров'я є особливою цінністю. Виявлення його, як пріоритету для успіху, можна трактувати,

як умову для отримання самодостатності або, як дефіцит, що проявляється як загальна тенденція для сучасної молодшої людини.

Люди до 50 років, у першу чергу, цінують освіченість, а також владу і лідерство. Отже, ці складові успішної людини у цій групі респондентів є домінуючими.

На відміну від інших категорій, люди у віці за 50 років починають більше цінувати віру, трудоголізм. Можливо це обумовлено не лише віком, а й тим, що їх система цінностей формувалася в інший час. Або трудоголізм сприймається як спосіб збереження робочого місця, тобто, мотивом може бути страх втратити стабільність у житті, що забезпечує гарантована матеріальна база.

Складові успішності

Оцінюючи складові успішності, як поняття, люди у віці до 17 років головною рисою вважають: освіту. Друге місце посіли: здоров'я, професіоналізм, цілеспрямованість, уміння справлятися з проблемами. Далі стоять: любов, гармонійність з світом і собою, мудрість і відповідальність; здібності, таланти і досвід; моральні цінності, сім'я, діти, вміння слухати інших; визначеність у сенсі життя; наполегливість; визнання в суспільстві та самодостатність; визнання в ближньому соціальному оточенні, трудоголізм; матеріальне благополуччя.

Ті кому до 25 років мають такі ціннісні пріоритети:

- 1) цілеспрямованість;
- 2) уміння справлятися з проблемами;
- 3) професіоналізм, гармонійність з світом і собою;
- 4) визнання у ближньому соціальному оточенні, вміння слухати інших;
- 5) діти, наполегливість;
- 6) любов, визначеність у сенсі життя, сім'я, відповідальність;
- 7) здоров'я, визнання в суспільстві;
- 8) здібності і таланти, матеріальне благополуччя, мудрість, досвід, освіта, трудоголізм, самодостатність;
- 9) моральні цінності.

Що стосується думок тих кому до 35:

- 1) цілеспрямованість;
- 2) професіоналізм, уміння справлятися з проблемами;
- 3) здоров'я;
- 4) діти;
- 5) визнання в найближчому соціальному оточенні, сім'я;
- 6) досвід, визначеність у сенсі життя, уміння слухати інших, трудоголізм, самодостатність;
- 7) здібності і таланти, визнання в суспільстві, освіта, гармонійність з світом і собою, відповідальність, наполегливість;
- 8) моральні цінності, матеріальне благополуччя, мудрість;
- 9) любов.

Тим, респондентам, кому до 50, визначилися таким чином:

- 1) професіоналізм, відповідальність;
- 2) цілеспрямованість;

- 3) уміння справлятися з проблемами;
- 4) моральні цінності, любов, освіта, сім'я, діти;
- 5) здоров'я, визнання в найближчому соціальному оточенні, мудрість, досвід;
- 6) уміння слухати і чути інших;
- 7) матеріальне благополуччя, гармонійність з світом і собою, визначеність у сенсі життя;
- 8) визнання в суспільстві;
- 9) трудоголізм;
- 10) самодостатність, наполегливість;
- 11) здібності і таланти.

Ті, кому за 50 років визначилися таким чином:

- 1) відповідальність;
- 2) сім'я;
- 3) здоров'я, визнання в суспільстві, професіоналізм, діти;
- 4) моральні цінності, досвід, визначеність у сенсі життя, уміння справлятися з проблемами, уміння слухати і чути інших, самодостатність;
- 5) здібності і таланти, здоров'я, матеріальне благополуччя, визнання в найближчому соціальному оточенні, мудрість, любов, освіта, цілеспрямованість, гармонійність з самим собою, здібності і таланти, трудоголізм, наполегливість.

З яких же компонентів складається успішність на думку респондентів? Головні позиції зайняли такі поняття як – цілеспрямованість, професіоналізм та вміння справлятися з проблемами. У цілому, такі характеристики притаманні більш популярному поняттю з попереднього питання «людина відповідальна» і також «людина мудра». Сюди також можна додати, що таке поняття, як матеріальне благополуччя нівелюється учасниками дослідження, як складова успішності.

Стосовно вікових параметрів, можна сказати, що опитані респонденти у віці до 17 років, на відміну від інших демографічних категорій, особливо цінують освіту, адже вона залишається для них актуальним питанням. Також високо вони цінують любов, тільки починаючи розуміти це поняття в сенсі особистих взаємовідносин. Характерно, що на відміну від більшості категорій люди до 17 років визнання в суспільстві ставлять вище ніж визнання у найближчому соціальному оточенні.

Люди до 25 років, на відміну від попередньої групи, поряд з іншими поняттями високо цінують гармонійність зі світом, собою, як складову успіху. Безумовно, це цікавий результат, адже для людей цієї вікової групи характерним є прагнення до кар'єрного зростання, що зумовлено особистісними амбіціями у житті. Чим вищі амбіції, тим більше вони торкаються інших людей, що спонукає до боротьби.

Отже, такий вибір відповідей може бути зумовлений прагненням до гармонії, як результату, коли не потрібно доводити свою значущість. А складна та динамічна соціально-економічна ситуація в Україні призводить до невизначеності, невпевненості у майбутньому, до перебування у стані постійного стресу. Звідси, прагнення до гармонії є, з одного боку, мрією молодшої людини, її прагненням, а з іншого – захисною

реакцією, тобто, «втечею» від проблем та стресів. Це, швидше, споживацька позиція, позиція людини неактивної, без амбіцій.

Як не дивно, але лише дві категорії ті, кому до 25 і до 35 років, по суті люди від 18 до 35, на останні місця ставлять таку рису, як моральні цінності, можливо розчаровуючись у деяких аспектах реального життя. Такий висновок підтверджує також недостатність розуміння гармонії. Адже моральні цінності мають привести людину до гармонії, а не навпаки.

А от люди до 35 років, крім спільного для всіх груп, згадують про здоров'я, дітей, сім'ю. При цьому, любов у них на останньому місці, це відповідає гіпотезі про те, що люди відмічають характеристики більш бажані та актуальні для себе. Адже, частіше до 35-річного віку люди мають серйозні стосунки і любов. Це свідчить також про раціональний підхід до життя і стосунків. Знову-таки, сучасні соціально-економічні процеси не сприяють утворенню ранніх шлюбів, народженню дітей, оскільки це стає додатковим навантаженням, відповідальністю не тільки за себе. Проте, розуміння повноцінності життя, що недостатньо успішне без продовження роду, вводить ці складові у формулу успішності молодих людей віком до 35 років.

Вікова група до 50 років, як і ті, що після 50 років, на відміну від інших категорій мало цінують такі риси успішності, як здібності та таланти. До 50 років, напевне єдина категорія, що поважає матеріальне благополуччя. Також любов у них знову стає актуальною.

Люди до 50 років, також, як і до 17, ставлять визнання у суспільстві вище ніж визнання у найближчому соціальному оточенні, бажаючи визнання власних життєвих досягнень і надбань.

Наступним пунктом ми побачимо, як респонденти **оцінюють особисте ставлення до певних рис, розставляючи пріоритети.**

У віці до 17 років так поділили пріоритети:

- 1) здоров'я;
- 2) мудрість;
- 3) освіченість, успішність;
- 4) творчість та креативність, цілеспрямованість, сім'я;
- 5) моральні людські цінності, відповідальність, уміння спілкуватися;
- 6) професіоналізм;
- 7) лідерство, проблеми, що виникають у житті;
- 8) віра;
- 9) кар'єра, думка оточуючих;
- 10) гроші;
- 11) слава, влада;
- 12) трудоголізм.

У віці до 25 років пріоритети визнані таким чином:

- 1) цілеспрямованість, сім'я, здоров'я;
- 2) моральні людські цінності;
- 3) творчість та креативність, професіоналізм;
- 4) успішність;
- 5) освіченість, уміння спілкуватися;
- 6) мудрість;
- 7) гроші;
- 8) лідерство, відповідальність;

- 9) кар'єра;
- 10) слава, влада, віра;
- 11) проблеми, що виникають у житті;
- 12) думка оточуючих;
- 13) трудоголізм.

У віці до 35 років респонденти визначилися так:

- 1) сім'я;
- 2) здоров'я;
- 3) освіченість;
- 4) моральні та людські цінності, цілеспрямованість;
- 5) лідерство;
- 6) віра, професіоналізм;
- 7) слава, мудрість, творчість та креативність, кар'єра, відповідальність, думки оточуючих, уміння спілкуватися;
- 8) гроші, влада, проблеми що виникають у житті, успішність;
- 9) трудоголізм.

Респондентам, яким до 50 років визнали пріоритети таки чином:

- 1) сім'я;
- 2) освіченість, моральні людські цінності;
- 3) професіоналізм;
- 4) відповідальність;
- 5) здоров'я, уміння спілкуватися;
- 6) цілеспрямованість;
- 7) мудрість;
- 8) гроші;
- 9) лідерство;
- 10) творчість та креативність, успішність;
- 11) кар'єра;
- 12) віра, проблеми що виникають в житті, думка оточуючих, трудоголізм;
- 13) влада;
- 14) слава.

Після 50 років респонденти визначилися таким чином:

- 1) творчість та креативність, сім'я;
- 2) освіченість, моральні людські цінності, цілеспрямованість, здоров'я;
- 3) мудрість, професіоналізм, відповідальність, уміння спілкуватися, успішність;
- 4) гроші, слава, віра, лідерство, проблеми що виникають у житті, думки оточуючих, трудоголізм;
- 5) влада, кар'єра.

Безумовне лідерство у питанні про особисте ставлення до набору понять зайняли: здоров'я сім'я, освіченість, моральні та людські цінності, цілеспрямованість, творчість та креативність. Разом з тим, респонденти негативно оцінили трудоголізм, владу, славу та гроші. Така незвичайна визначеність цінностей вимагає більш детального вивчення, адже, після економічної кризи, матеріальні цінності стали актуальною проблемою для багатьох сімей. Ця проблема безпосередньо пов'язана з можливістю зберегти здоров'я, отримати освіту і забезпечити дітей.

Звернемося окремо до кожної з вікових категорій. Для людей у віці до 17 років бажаною рисою є

освіченість, при чому, вона займає високі позиції в інших демографічних категоріях, як запорука подальшого достойного життя і гарний старт. А бажання мудрості, навпаки, характерне для наймолодшої групи, адже досвід, що дарує мудрість, у них ще відсутній.

Коли різні вікові категорії оцінювали особисте ставлення до поданих у списку рис, то виходило, що схожі пріоритети у наймолодшої та найстаршої груп. Тому ми не могли не звернути увагу на те, що люди у віці до 25 років виділяються тим, що у порівнянні з іншими дещо вище цінують гроші. При цьому вони високо ставлять категорію моральних цінностей, поважаючи цю якість. Однак, з попереднього блоку питань визначним є те, що люди до 25 років не вважають моральні цінності складовою успіху.

У віці до 35 років пріоритети явно зміщуються у сферу сім'ї та здоров'я. Після цих характеристик йде лідерство та професіоналізм. Ці якості розглядаються, як набутий капітал, досвід, що допоможе у майбутньому. Зазначимо, що лідерство конкретна вікова категорія ставить вище за владу.

Наступна категорія, це люди до 50 років. Як й інші категорії, ці респонденти цінують сім'ю, професіоналізм, відповідальність. Дещо більше за інших вони цінують вміння спілкуватися. Для уточнення необхідно проводити більш детальне дослідження, але ми можемо побудувати гіпотезу про те, що причиною є бажання вести активне соціальне життя, зберігати зв'язки з друзями, родичами та колегами. Імовірно, що в цьому віці складніше знаходити нових знайомих.

Люди після 50 років виділяються тим, що, вище за все, визначають творчість та креативність, а категорію кар'єри відносять на останнє місце, адже їх кар'єра вже визначена.

Узагальнюючи обрані варіанти для всіх вікових груп зазначимо, що мотиви пріоритетів криються у тому, чого не вистачає людям певної вікової категорії або, що для них є актуальним у певний момент часу.

Оцінка особистих якостей:

До 17 років респонденти виділяють пріоритетніми такі якості:

- 1) люб'ячі сім'єю та оточуючими;
- 2) радію життю, задоволений ним;
- 3) творча і креативна людина;
- 4) самостійно знаходжу і приймаю рішення, вмію спілкуватися, важливі для мене моральні принципи;
- 5) професіональність;
- 6) адекватно оцінюю власні можливості, цілеспрямовані, важлива для мене думка оточуючих, працелюбний;
- 7) аналізую ситуацію, приймаю важливість цінностей, що панують у суспільстві, самореалізованість, вважаю гроші цінністю, важлива для мене кар'єра;
- 8) освічений;
- 9) самодостатній.

До 25 років визначилися у пріоритетах так:

- 1) люб'ячі сім'єю;
- 2) аналізую ситуацію, люб'ячі оточуючими;

3) самостійно знаходжу і приймаю рішення, адекватно оцінюю власні можливості, освічений;

4) цілеспрямовані, самодостатні, важливі для вас моральні принципи, творча та креативна людина, професіоналізм;

5) вміння спілкуватися, працелюбність, задоволеність життям;

6) радію життю, важливі цінності, що панують у суспільстві, важлива для мене кар'єра;

7) важлива для мене думка оточуючих, самореалізований;

8) Вважаю гроші цінністю.

Респонденти до 35 років так визначили пріоритети:

1) люб'ячі сім'єю;

2) аналізую ситуацію;

3) освічений;

4) адекватно оцінюю власні можливості, вмію спілкуватися, цілеспрямованість, важливі цінності, що панують у суспільстві, важливі моральні цінності;

5) самостійно знаходжу і приймаю рішення, самодостатній, професіональний;

6) самореалізований, працелюбний, люб'ячий оточуючими, важлива для мене кар'єра;

7) радію життю, важлива для мене думка оточуючих, задоволений життям;

8) творча та креативна людина;

9) вважаю гроші цінністю.

Респонденти до 50 років так визначили пріоритети:

1) люб'ячі сім'єю;

2) радію життю, аналізую ситуації, самодостатній, освічений, важливі для мене моральні принципи, задоволений життям;

3) працелюбний, любимий оточуючими;

4) самостійно знаходжу і приймаю рішення, адекватно оцінюю свої можливості, цілеспрямований, творча та креативна людина;

5) важлива для мене думка оточуючих, самореалізований, професіональний;

6) важлива для мене кар'єра;

7) умію спілкуватися;

8) важливі цінності, що панують у суспільстві, вважаю гроші цінністю.

Після 50 років респонденти висловилися таким чином:

1) радію життю, важливі для мене моральні цінності, люб'ячий сім'єю;

2) самостійно знаходжу і приймаю рішення, адекватно оцінюю власні можливості, цілеспрямований, важлива для мене думка оточуючих, самодостатній, працелюбний, любимий оточуючими, професіональний;

3) аналізую ситуації, вмію спілкуватися, важливі цінності, що панують у суспільстві, самореалізовані, освічені, задоволений життям, вважаю гроші цінністю, важлива для вас кар'єра;

4) творча та креативна людина.

Оцінюючи особисті якості, всі вікові групи відмічають, у першу чергу, що вони люб'ячі сім'єю. Дві молодші категорії до 17 і до 25 років відмічають за цим, що вони також люб'ячі оточуючими. Наймолодша і

найстарша категорії, відповідно до 17 і після 50, зазначають, що радіють життю.

Ще однією спільною рисою для цих груп є те, що високо визнають категорію аналізу ситуації, на відміну від інших.

Учасники опитування до 17 років вважають себе більш креативними та творчими. Молоді люди поки не мають спеціальної та вищої освіти, тому вона зміщується на одне з останніх місць – але, як ми пам'ятаємо це бажана якість для цієї категорії.

Люди до 25 років у більшості самореалізовані, але значно менше радіють життю ніж попередня категорія. Вони навчилися аналізувати ситуацію, самостійно приймати рішення і адекватно оцінювати можливості.

Характеристики притаманні людям до 35 років схожі на ті, що притаманні тим, кому до 25 років, але вони значно нижче визнають варіант «люб'ячі оточуючими» та «творчість і креативність».

Людей до 50 років характеризує самодостатність. Для них не так важливі цінності, що панують у суспільстві.

Люди після 50 років низько оцінюють творчість та креативність.

На питання: *«Наскільки ви успішні у своєму житті?»* респонденти відповіли так:

До 17 років:

- 1) у житті в цілому;
- 2) у дитинстві, навчанні;
- 3) у дорослому житті, особистому житті, колективі;
- 4) у підлітковому віці;
- 5) у кар'єрі.

До 25 років:

- 1) у дорослому житті, навчанні, колективі;
- 2) у дитинстві;
- 3) У житті загалом
- 4) у підлітковому віці, кар'єрі;
- 5) в особистому житті.

До 35 років:

- 1) в особистому житті;
- 2) у житті в цілому;
- 3) у дорослому житті, кар'єрі, колективі;
- 4) у навчанні;
- 5) у підлітковому віці;
- 6) у дитинстві.

До 50 років:

- 1) у дорослому житті;
- 2) у житті в цілому;
- 3) в особистому житті, колективі;
- 4) у навчанні;
- 5) у підлітковому віці;
- 6) у кар'єрі;
- 7) у дитинстві.

Після 50 років:

- 1) у навчанні;
- 2) у дитинстві, підлітковому віці, дорослому і особистому житті;
- 3) у кар'єрі, колективі, у житті в цілому.

Люди до 17 років вважають, що найбільш успішні у житті в цілому, на відміну від інших категорій, це відображає їх оптимізм і надію на краще у подальшому житті. Вони згадують дитинство і період навчання, як успішні часи, але нижче визначають успішність у кар'єрі і підлітковий вік, адже у цьому віці проблеми виникають майже в усіх людей і цей перехідний період не завжди проходить тихо.

Люди до 25 років, на відміну від попередньої категорії, вважають себе більш успішними у дорослому житті та навчанні, але менш впевнені в особистому житті, що стає для них сьогодні більш актуальним.

У людей до 35 років, яскраво видно, що, на відміну від попередніх категорій, особисте життя переноситься на перше місце, адже ця категорія безпосередньо пов'язана з бажаними цінностями, такими як: сім'я, діти, визнання у найближчому оточенні і люди досягають омріяного успіху. Респонденти до 35 низько оцінюють успіх у дитинстві, це може бути пов'язано з різними факторами: З віком з'являються більш привабливі цінності та пріоритети, а ностальгічні сентиментальні спогади дитинства згасають. Або, причтна може бути у тому, що дитинство вікової групи до 35 років протікало в не кращі перехідні часи кризи 90-х років ХХ ст.

До 50 років, люди більш успішні у дорослому житті, особистому та колективі. Вони охопили майже всі сфери життя.

Після 50 років, це єдина категорія, яка на останнє місце поставила успішність у житті в цілому, але, при цьому, виділяє елементи успішності у дитинстві, підлітковому віці та дорослому житті. Можна сказати, що у житті цих людей траплялись переломні моменти та періоди переоцінки цінностей і вони це усвідомлюють. Історія розвитку держави тільки підтверджує цю гіпотезу.

Таким чином, поняття успіху, як такого, має ключову значущість для будь-якої людини. Освіта, наявність та складність роботи, матеріальні блага та здоров'я, реалізованість у сім'ї тощо – ці параметри у сукупності визначають статус успішності людини у суспільстві.

Наше дослідження продемонструвало, що уявлення людини про успішність корелює з її цінностями. Вони змінюються протягом життя. На процес зміни ціннісних орієнтацій впливає не лише вік людини, але й індивідуальні, тобто, суб'єктивні фактори. Наприклад, набутий досвід, професійна сфера діяльності, вподобання, що формуються сім'єю, вихованням, найближчим оточенням у ранньому віці. Не можна також забувати про те, що економічна та політична ситуація в країні, рівень розвитку суспільства в цілому є об'єктивними зовнішніми факторами впливу на цінності людини, що впливають на розуміння успішності людини в соціумі.

Зазначимо також, що дослідження успішності є актуальним напрямком наукових розробок у наш час і потребує подальшого спеціального вивчення.